

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

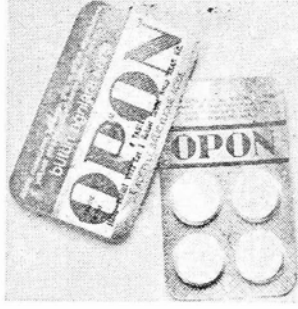
film 73

SAYI : 38
ARALIK

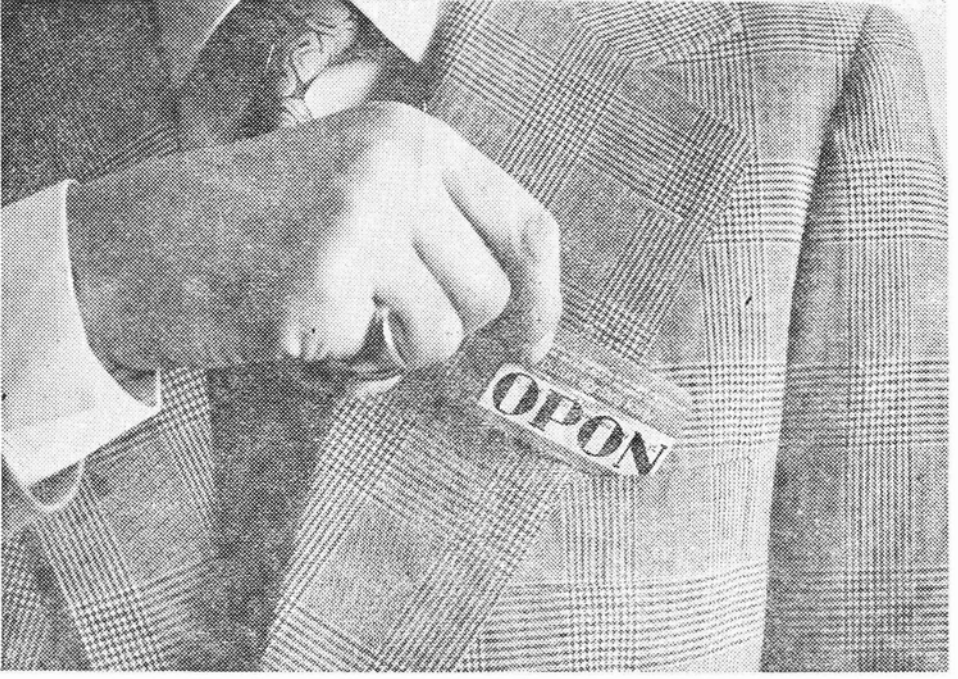

G. A M E R İ K A
A F R İ K A
A V R U P A

**cebinizde
daima
OPON
bulundurunuz...**

OPON,
baş, diş, sinir,
romatizma,
lumbago, sıyatik
ve soğuk
algınlığından
ileri gelen
ağrıları keser
OPON,
günde 6 tablet
alınabilir

Kapak Düzeni : Erkal Yavi

Ön Kapak : TANRI VE ŞEYTAN GÜNEŞ ÜLKESİNDE / GLAUBER ROCHA

FİLİM 73 / Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olarak ayda bir yayınlanır / Sahibi Türk Sinematek Derneği adına Onat Kutlar / Yazı İşleri sorumlusu : Ömer Pekmez / Bu sayıyı hazırlayan : Aydın Sayman / Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, dergiyi bağlamaz / Yönetim Yeri : Türk Sinematek Derneği, Sıraselviler Caddesi, No. 65 Beyoğlu, İstanbul / Tel : 49 87 43 / P. K. 307 Beyoğlu

SİNEMATEK'İN ARALIK 1973 PROGRAMI

Sinematek'in Aralık 1973 programı, üyelerimizin eline, bir süre geç geçmiş olacaktır. Ancak bu gecikmenin cevabı, programın içindedir. Sinematek sinemaseverlerin, — yabancı ülkelerde bu fırsatı elde eden pek az üye dışında — yıllardır görmeyi düşledikleri bir programı uygulayabilmek için Aralık ayının 4'üne kadar zorunlu olarak beklemiştir. Bu gösterinin ne olduğunu, programı elinize aldığınız anda farkedeceksiniz. Gerçekten evrensel sinema dünyasını yıllardır bir fırtına gibi altüst eden Brezilya sinemasının iki büyük eserini sizlere ülkemizde ilk kez sunabilmek mutluluğu, bu gecikmenin sıkıntısını silip götürecek güçtedir: Ülkemizde ilk kez büyük yönetmen ROCHA ve ünlü eseri BARRAVENTO, gene ülkemizde ilk kez GUERRA ve eseri OS FUZIS...

Aralık ayında Sinematek, Yönetim Kurulu'nun aldığı bir kararla, daha az sayıda (13) ama izlenmesi mutlak anlamda gerekli filimler sunmayı amaçladı. Örneğin iki çağdaş sanatçının URUSEVSKİ ile POPLAVSKAYA'nın eserleri SERGEY YESENIN ve CEMİLE doyumsuz iki sinema şöleni olacak. Brezilya sineması gösterisi, ülkemizde, büyük bir sinema akımını, CINE-MA NOVO'yu tanıtan Barrevento ve Os Fuzis'in yanısıra, Sinematek arşivinde bulunan bir başka modern klasik'le VIDAS SECAS ile tamamlanıyor.

Bu ayın programında Türk sineması ve yönetmenleri, gene dikkatli ve ilginç bir seçimle yansıtılıyor. Geçen ay, geçmişin ünlü sanatçılarına özel bir gösteride ilk kez sunduğumuz sanatçı HAZIM tarafından 1933 yılında çekilen ve bugüne kadar kopyasının mevcut olmadığı sanılan belge filmi KARAGÖZ, Sinematek'in Türk sinema tarihine dönük çalışmaları arasında övünülecek bir olay olarak bu ayın programında MUHSİN ERTUĞRUL'un KAHVECİ GÜZELİ filmiyle birlikte yer alacak. Ve gene bu ayın programında bir Türk sinemacısının, bu kez Amerika'da kısa filimler çevirmiş bulu-

nan genç sanatçı MUSTAFA GÜRSEL'in eserlerinden oluşan bir gösteriye ralyıyor. Ayrıca, geçen ayın programını tamamlayan ALTIN KOZA FİLİMLERİ gösterisinde sunulamayan MEMDUH ÜN'ün TOPRAK ANA filmi de bu aya aktarıldı.

Aralık 1973'ün bir başka önemli gösteri dizisi de HUKUK'LA İLGİLİ ALMAN FİLİMLERİ. Geçen yıl sizlere sunduğumuz Avrupa Konseyi İnsan Hakları Enstitüsü Şenliği Filimleri'nden sonra bu kez de çeşitli adli olayları konu edinen önemli Alman klasiklerini gösteriyoruz. Bu filimler arasında UCICKY'nin KIRIK TESTİ, VERHOVEN'in GENÇ RICHTER, KLINGER.in SÖZ SAVUNMANINDIR adlı eserleri yer almakta.

Bu ay iki Avrupa ülkesi, İtalya ve Polonya ise birer önemli eserle Sinematek programını tamamlıyor. ZAMPA'nın uzun isimli filmi AVUSTURALYA'DA ÇALIŞAN..., başrolünü oynayan SORDI'nın büyük başarısı dolayısıyla 973 BERLİN ŞENLİĞİ'nde en iyi erkek oyuncu ödülünü kazanırken NALECKI'nın bölümlerden meydana gelen eseri DÖRT TANK ADAMI, çeşitli uluslararası TV filimleri şenliklerinde övgü kazanıyor.

Sinematek'in Aralık programında iki sergi var. Birincisi, ülkemizde çalışan bir Fransız bilim adamının, Michel CEGRETIN'in MAĞRİP adını taşıyan Cezayir ve Fas izlenimleri fotoğraf sergisi ve Sabiha ERENGÖNÜL GÜÇLÜ'nün tahta oyma, gravür ve fotoğraf sergisi.

Bu arada sayın üyelerimizin, Sinematek programında zaman zaman karşılaşılan değişiklik ve aksamalar konusunda, Sinematek'in, güç ve nesnel koşullar içinde yapılması gerekeni sonuna kadar yaptıktan, hatta bu koşulları zorladıktan sonra bazı değişiklik kararlarını istemeden aldığını, bazan da kısa süreyle elimizde kalacak filimleri, kaçırmamak için program dışı gösterdiğini bilmelerini, bütün bunları kendi kurumları olan Sinematek bakımından anlayışla karşılamalarının bizi sevindirdiğini bilmelerini isteriz.

FİLM GÖSTERİLERİ :

POLONYA SİNEMASI

DÖRT TANK ADAM VE SHARİK

«Four Tank Men And a Dog» Yönetmen : Konrad Nalecki. Senaryo : Janusz Pryzmanowski .Oyuncular : Franciszek Pieczka, Janus Gajos, Roman Wilhelm. Yapım yılı : 1968 - 69. İngilizce alt yazılı, Polonya yapımı.

Dört bölümden meydana gelen filimin bölümleri arasında kahramanlar yönünden sürekli ilişkiler bulunduğu gibi, her bölüm kendi içinde bir bütünlük taşımaktadır. Film bir savaş filimi olmaktan çok sir serüven filmidir. Genç Polonyalıların tarihsel bir temel üzerine oturttukları günlerin serüveni.

Filimin baş kişileri bir grup Polonyalı gençtir. Savaş onları Polonya sınırlarının ötesine atmıştır. Bütün ülkeleri, kendi ülkelerine, Polonya ordusunun saflarına dönmektir. Nazi işgalcilerine karşı verilen kanlı savaş ve kavgalar sonunda amaçlarına erişirler.

Film gençler arasında geçen bir konuyu işlediği için doğal olarak aşk ta vardır. Çünkü özgürlükleri için savaşanlar arasında, telefoncu, hemşire, doktor görevi yapan genç kızlar eksik değildir. Bu nedenle filime lirik ve mizahi bir çok bölüme rastlamak mümkündür.

Son olarak köpek Sharik'ten de söz açmalıyız. Sharik filimin kahramanlarından biridir ve düşmana karşı savaşta önemli görevler yüklenmiştir.

S.S.C.B :

SERGEİ YESENİN

Yönetmen : Sergei Urusevski, Senaryo : Sergei Urusevski, Kamera : Sergei Urusevski.

Oynayanlar : Sergei Nikonenko, Svetlana Sukhovei.

Uzun süre Rus yönetmen Mihail Kalatazov'un kemaramanlığını yapan ve sonra «Kopar Zincirlerini Gülsarı» adlı Aytmatov uyarlaması ile yönetmenliğe başlayan Sergei Urusevski'nin son filmlerinden «Sergei Yesenin» ünlü Sovyet şairi Yesenin'in yaşantısından kesitler vermekte.

Yesenin ihtilâl döneminde devrimcilerin safında yer almış ve daha sonra Amerika'ya yerleşmiş bir yazardır. Bir süre yurduna dönmüş ve devrim yıldönümü şenliklerini izlemiş ve Oslo'da kalan karısına dönmemiştir.

Filmde Yesenin'in anılarından bazıları anlatılmakta ve kendi şiirleri bu anlatıma bir fon teşkil etmektedir. Urusevski'nin kaliteli sinema bilgisi ve onu yerinde kullanışı anlatıma şiirsel bir nitelik kazandırmış.

Sinematek Üyelerinin Gülsarı filminde izledikleri gibi alıcısını olağanüstü bir ustalıkla kullanan Urusevski, Gülsarı'dan da daha önemli özellikler taşıyan bu filminde ne bir şairin yaşantısını, ne de bir şiirin öyküsünü beyaz perdeye uyarlamamış, Yesenin'in şiirlerini sinema olarak yeniden yaratmıştır. Bu yönüyle Yesenin filmi bütün alışılmış uygulamaların ötesinde yepyeni ve coşkunluk verici bir baş eser düzeyine ulaşmıştır. Filmin dokusu söz olarak Yesenin'in şiirleriyle kurulmuştur.

Aşağıda filmde geçen şiirlerden küçük bir bölüm sunuyoruz :

Elveda sevgili dostum elveda,
Sen kökleri içimde uzanan...
Ayrılık yazılmış alnımıza
İlerde gene karşılaşırız inan...
Elveda dostum, el sıkışmadan
Sessizce... Ne keder ne tasa gerek :
Ölmek yeni birşey değildir dünyada
Ama yaşamak da yeni bir şey olmasa gerek.

CEMİLE

Djamilâ — Yönetmen : İrina Poplavskaya — Senaryo : Cengiz Aytmatov — Görüntü Yönetmeni : Kadıryan Kadıraliev — Müzik : Nikolai Sidelnikov — Oynayanlar : Natalia Arinbasarova, Suimenkul Çokmorov, Nasreddin Du-ba-çev — kısmen renkli bir Sovyet yapımı. 1969

Cemile, Cengiz Aytmatov'un aynı adlı romanından uyarlanarak sinemaya aktarılmıştır. Öykü savaşın patlak verdiği dönemde geçer. Savaşın haberleri büyük yankılar uyandırarak Kırgızistan'a ulaşmaktadır. Babalar ve kocaların harbe gitmesi, kadınlar ve çocukların işlerini bir hayli ağırlaştırmıştır. Cemile'nin kocası Sadık'da cepheye gitmiştir.

Kocasının çok uzaklarda olması, Cemile ile savaşta izinli dönen Danyar arasında bir aşkın doğmasını sağlar. Zira Cemile, nikahından kısa bir süre sonra kocasını harbe yollamıştır. Zaten aralarındaki aşk bu beraberliği sürdürmeye yetecek güçte değildir. Ailevi baskılar ve çevrenin hazırladığı bir evliliktir bu.

Filmde başrolü oynayan Natalia Arinbasarova bundan önce gene bir Aytmatov uyarlaması «İlk Öğretmen» ile parlamıştır. Yönetmen Poplavskaya ve kameraman Kadıraliev'in bu ortaklaşa çalışmaları, Aytmatov'un eserine yeni yorumlar getirmekte ve değişik boyutlar kazandırmaktadır.

Geçen yıl Sinematek'de sunulan ve Urusevski tarafından uyarlanan «Gülsarı» filmi gibi «Cemile'nin de sinemaseverlerimiz tarafından, sinema dilindeki ustalık yönünden ilgi çekeceği açıktır. Filmde aynı zamanda ünlü bir balerin olan Arinbasarova'nın olağanüstü oyun gücünü belirtmek yerinde olacaktır.

İTALYA :

AVUSTURALYA'YA GÖÇETMİŞ DÜRÜST YAKIŞIKLI BİR GENCİM HEMŞERİM OLAN NAMUSLU BİR KIZLA EVLENMEK İSTİYORUM

Yönetmen / Luigi Zampa — Senaryo / Rodolfo Sonege — Görüntüler / Aldo Tonti — Oyuncular / Alberto Sordi, Claudia Cardinale — Yapım / 1971 — İtalya.

Giuseppe yıllar önce Avusturalya'ya göç etmiş bir işçidir. Kendi memleketlisi olan bir kızla evlenmek istemektedir. Derdini, İtalya'dan mektupla, göç etmeye hazır kızlara iş bulan bir İtalyan papaz'a açar. Giuseppe, İtalya'ya bir arkadaşının fotoğrafını yollar çünkü kendisi çok çirkin ve çarpıktır. Öbür yandan mektuba cevap veren müstakbel nişanlı Carmela, aslında bir fahişe olduğunu ve «dost» unun zulmünden kurtulmak için Avusturalya'ya kaçmayı düşündüğünü gizler. Sydney havaalanında Giuseppe, Carmela'yı karşılar. Genç kadına, kendisini, asıl mektup sahibinin arkadaşı olarak tanıtır. Arkadaşının hasta olduğunu bu yüzden alana gelemediğini söyler. Avusturalya'da, sözde gerçek nişanlının oturduğu şehre gelinceye kadar Giuseppe, genç kadını elde etmek için bir sürü beceriksiz ve gülünç manevralara girişir. Ama boşuna. Genç kadın oralı bile değildir. Böylece fotoğrafın sahibi Amadeo'nun yanına ulaşıncaya kadar sürer. Amadeo, parazit, serseri bir tiptir. Genç kadının geçmişini öğrenir öğrenmez Carmela'nın kendisi için mükemmel bir gelir kaynağı olabileceğini anlar ve onu yeniden orospuluk yapmaya zorlar. Carmela, birdenbire evlenmek üzere binlerce kilometre yol teptiği bu ülkede kendisini bekleyen alınyazısının İtalya'dakinden hiç de farklı olmadığını görür. Dehşete kapılarak bu yeni «dost» tan kurtulmanın çarelerini arar. Yeniden Giuseppe'nin peşine düşer. Giuseppe'nin de kendisine kurulan bu tuzağın suç ortaklarından biri olduğunu sanmaktadır. Bu yüzden bütün amacı ondan intikam almaktan ibarettir. Ancak, sonunda Giuseppe'nin iyi niyetli biri olduğuna inanır. Onun yanında kalmaya karar verir. Giuseppe yakışıklı değildir, hastalıkları her türlü arzusundan vazgeçmeye zorlamaktadır onu. Ama ne de olsa yürekli bir adamdır, Carmela'nın bütün geçmişine bir sünger çekmeyi kabul etmektedir.

ALMAN HUKUK FİLMLERİ GÖSTERİSİ GENÇ RİCHTER

«Der Jugend Richter» Yönetmen : Paul Verhoeven. Oynayanlar : Heinz Rühmann, Karin Baal Yapım yılı : 1959, Almanya.

SÖZ SAVUNMANINDIR

«Der Verteidiger Hat Das Wort» Yönetmen : Warner Klinger. Oyuncular : Heinrich George, Rudolf Fernau, Carla Rust. Siyah-beyaz, 89 dakika. Yapım yılı : 1943

Gerçekte suç işlememiş bir sanığı savunmakta olan bir avukat giderek kriminalist (cinai konularda ihtisas sahibi) olur. Çeşitli dolambaçlı yollar-
dan sonra gerçek suçluyu bulur. Filim sanat gücünü en başta oyuncusu
Heinrich George'un üstün oyunu dolayısıyla kazanmaktadır.

KIRIK TESTİ

«Der Zerbrochene Krug» Yönetmen : **Gustav Ucicky. Oyuncular : Emil Jannings, Frederic Kaysler, Elisabeth Flickensclüt, Paul Dahlke. Siyah-be-yaz, 85 dakika. Yapım yılı : 1937**

Heinrich Von Kleist'in anyı adlı komedisinden, esere tam bağılı kalınarak çekilmiş olan bu film, bugün de gerçekten görölmeye değer yapıtlardan biridir. Emli Jannings'in kaba ve kurnaz köy hakimi Adam'ı canlandırışın-
da gösterdiği üstün oyun gücü filimin önemini artırmaktadır.

Adam, bir genç kıza gizlice saldırmış, olay dava konusu olmuş, kendisi de aynı davanın hakimi olmuştur. Bu daleveresinden sıyrılmaya çalışırsa da, sonunda gerçek anlaşılır. Adam, hakimlik görevini kaybeder.

BREZİLYA SİNEMASI

KURU HAYATLAR

Sefaleti filme almak için çok hüner gerek : sefalet yazınından ve boş duy-gusallıktan kaçınmak için yoksulluk ve alçakgönüllülük ruhuyla zengin ol-mak gerek. Bunlar bazı İtalyan filimlerinin; VİDAS SECAS'la karşılaştı-
nca gerçek yerini bulan, yalancı bir sefalet şiirinin ikiyüzlülüğü ile yiten bir yapıt niteliğini alan ÇIPLAK ADA'nın yanlışılarıdır. Nelson Pereira Dos Santos'un kesin süssüzlüğü, nerdeyse belgesel yalınçlığı, kişilere göster-diği sonsuz saygı yapıta oldukça olağanüstü bir insancılık veriyor.

«KURU» GERÇEK

Gerçeklik : Kuzey-doğu Brezilya'nın çorak ve uçsuz-bucaksız yaylaları. Yıl-da düşen yağmur bir metreyi geçmez. Cılız, iğri büğrü ağaçlarıyla bozul-muş bir orman bölgesidir Caatinga. Bu «kuraklı çokgeninde» melez, beyaz ve yerli karışımı bir halk verimsiz bir hayvan yetiştirimine adanmış ken-dini.

Korkunç sefalet koşullarında yaşayan tarımsal bir alt-proletarya meydana getiren yirmi yedi milyon kişi onlar. Fabiano ve küçük ailesi (karısı, iki ço-cuğu ve küçük köpekleri Baleia) gibi yaşayan yirmi yedi milyon kişi. Be-irirli konutları, sürekli bir işleriyok, bütün zenginlikleri eskimiş giysiler, mutfak eşyaları ve dinsel nesneler. Çevrelerinde kuru, aydınlık, sonsuz, düşman bir doğa.

Anlatılan özel nitelikten pek uzak ortak olguyu anlamak için bu kişilere ya-şarken bakmak yeter. Filmin gerçek değeri ve büyük başarısı burada : ge-nel olanı kavramak için Dos Santos sefaleti özel olanda gösteriyor. Ger-çekliğin belirmesi için bunu yirmi yedi milyon kez çoğul yapmak yeterli.

Sözünün aşırı arılığını amaçlayarak Dos Santos dramlaştırmayı yadsıyor. Belleği zorlayabilecek ayrıcalıklı bir kaç olgu bırakıyor yalnızca. 1940 ve 1941 yıllarının önemli anları neler olabilir ? (Brezilyalılar aynı şeylerin 1964-65 yıllarında da olabileceğini söyler size...) Yeni bir eve yerleşme, karakolda haksız bir dayak, bir yatak satın almanın özdeksel (maddi) olanaksızlığı ve küçük bir köpeğin ölümü.

Bu yaşam parçası üçlü bir bakışa sunulmuş : nesnel bir alıcının, küçük bir çocuğun ve yönetmenin kendi bakışı. Kesin ya tutmazlığını bazen unutan, gösterdiği sefaleti yargılamaktan kendini alamayan bir yönetmen. Filmin birkaç zayıf ve saf yanı üç bakış arasında kesin bir birlik yokluğundan doğuyor belki de.

Alıcı nesnel olduğu zaman her şey iyi. Filim Caatinga'da bitmek bilmez bir yürüyüşle açılıyor. Kurgu oyunlarına başvurulmadan anlatılmış uzun, zorlu bir yürüyüş. Sinemalık arayış yorgunluğu bize iletmeye, fiziksel olarak duyurmaya dayanıyor. Ana babanın konuşmaya ne güçleri, ne de istekleri var. Çocuklar sefaletin doğurduğu cesarete alışkın, sızıldamaksızın onları izliyor. Durduklarında en küçükleri yorgun bir hayvan gibi hemen yere yatıyor, hepsi bu.. Acındırma, altı çizilmiş ayrıntılar yok. Dos Santos kişileri için acıma dilenmiyor. Uyanık ve soğuk bir bakışla yetiniyor. Filmin başlangıcı anlatımın arılığı, açıklığı, ılımlılığı ve kolay coşkuyu yadsıması ile mutlak bir başarı oluyor.

Sonra köylü ailesinin yaşantısını görüyoruz. Dos Santos, dört kişinin ya-lınç olgusunu aşarak, sefaletin geniş alanının toplumsal niteliklerini belirtiyor. Fabiano'nun inek çobanı olarak işe alınma biçimi, durumun güvensizliği üstüne çok şey söylüyor. Koruduğu sürüdeki doğumların rastlantısına göre her dört danadan biri onun olacaktır. Önceki işinin geliri de aynıydı aslında. Pazar giysileri ve özellikle, sabırlı arttırmalar sonunda bir deri yatak alınmasını sağlayacak pek küçük bir gelir. En yüksek konfor bu... Ya da durmadan çıplak ayak yürüyen çocuklar için yeni kunduralar alınacak.

Filmin en ilginç anlarından biri pazar giysileri giymiş ailenin sokağa çıkışı besbelli. Sinemalık anlatımın tansığı; seyircinin yarım saat boyunca dolaşırken gördüğü ve alıştığı kişileri tanıması için biraz toparlanması gerekiyor. Fabiano ve ailesi yeni giysilerle düşünülemiyor çünkü.

(Yeni giysilerle sokağa çıkmanın nedeni olan) Dinsel bayram güçlü bir polis örgütünün gücünü kötüye kullanma olasılığını göstermek için fırsat olur. Papaya bağlı, katolik roman Kilisesi temsilcisinin aşağılık yardımcılığı ile, yerel polisin kararlarını patronların iyi niyetine bağlı kılan toplumsal düzenin sorumsuzluğu. Her türlü başkaldırıyı yasaklayan, yoksulları Tanrının karışacağı umuduna bel bağlatan dinsel boyuneğmeden yararlanan bir baskının açık yüzü. Ve bütün bunlar gevezelik etmeden birkaç kesin görüntüde. Bir

Bu gerçekliğe ikinci bakış bir çocuğun. Önemsiz sanılan bazı görüntüleri değerlendiren arı bir bakış. Bunun sonucu, alıcının uzun uzun izlediği bazı olaylara bağlılık : binici giysileri giymiş babaya öykünme ve hayranlık; filmde yaşama sevincinin tek dillenimi (expression): küçük köpeğin ereksiz koşusu. Baleia'nın gidiş gelişi zorlu bir yürüyüşü unutturur bazen. Fareleri avlaması, 'beleşten bir yemeğe konan ana babaya sevinçli bir eğlence, güçlendirici bir mutluluk olur.

Diğerlerine oranla önemsizliği ve uzunluğu öne sürülen Baleia'nın ölümü ayrımını (séquence) bu çocuk bakışı doğrular ancak. Gelecekte uzun bir sefaletle ya da filmin çevrimsel (cyclique) yapısının düşündürdüğü gibi yakın bir ölüme —başlangıçta kesilip yenen papağan ve küçük köpekten sonra— adanmış bu çocuklar için köpeğin ölümü önemli bir olay olur. Baleia'nın ölümünü veren ayrım gerçekten hayranlık verecek gibi çevrilmiş. Bir yandan köylü duruşunu ve nişan çizgisini değiştirirken, alıcı dolan sakat hayvanı yeniden ve yeniden çerçeveleyiyor. Uzun, acı verici bir gerçeklikte bu görüntüler. Sonra sıçanlar önünden geçtiğinde artık hiç tınmayan, donuk gözlü köpeğin yakın çekimden unutulmaz görüntüsü. Yaşama sevincinin sonu bu; göstermelik bir duygusalıktan uzak, babalarının davranışını nitelenmez ve acımasız bir haksızlık olarak yorumlayan çocukların çığlıklarıyla noktalanmış yeğin (şiddetli) bir acıya tanık oluyoruz. Duyarlılık gerçekliğe yeni bir anlam veriyor.

Yine de bu yapıtın genel aralığını solduran, yönetmenin çok belirli karışmasını gösteren başı estetik araştırmaların hiç olmamasını özlüyor insan. Sonunda bir barnak bulmanın rahatlığında iki monoloğun üstüste bindirilmesi gibi. Kuruluğu ve bayalığı ile gerçekliği tam konuşmaya karşıt bir etki yaratıyor bu. Filmin sonuna doğru çok güzel bir buluş var : bir çocuk yeni öğrendiği «cehennem» sözcüğü ile oynuyor. Çevresine bakarak sözcüğü yineliyor : «Cehennem... kötü bir yer... kızgın şişler... ateş». Bu kişiler için «cehennem» yaşama kavgasıdır. Ama direnen kurgu senaryonun bu güzel buluşunu zayıflatıyor. «Yalancı son» görünüşü simgeselliği ile göze batıyor.

1964 Cannes şenliğinde ödüllenenmiş bu hayranlık verici film önünde saygı ile eğiliyoruz. (Gençlik için en iyi film ödülü, sanat ve deneme sinemaları ödülü). Bu film bize yirmi yedi milyon yoksulun mutluluk ülküsünün daha rahat uyumak olduğunu öğretiyor. Uykunun verdiği geçici bilinçsizlik- le özgür, deri bir yatakta uyumak.

Raymond Lefevre'den çeviren :

Engin Özden

N.P. DOS SANTOS

Brezilya Cinema Nôvô akımının en önemli isimlerinden biri olan Nelson Pereira dos Santos 928 yılında Sao Paulo'da doğdu. İlk film denemesini 1950 yılında «Juventude» adlı belge filmiyle yaptı. 1951 - 53 arasında yö-

netmen yardımcısı olarak çalıştı. Bu arada katıldığı filimlerden en önemlisi Alex Viany'nin «Agulha no Palheiro» sudur. 1954-55 yıllarında kurucularından biri olarak katıldığı Cinema Nôvô (Yeni Sinema) akımına ilk ve etkisi en fazla olan filimlerinden birini verdi : «Rio, 40 Graus». Daha sonraki yıllarda da hem Brezilya ulusal sinemasının hem de çağdaş eserlerini birbiri ardında yarattı : «Rio, Zona Norte» (1957), «Mandacaru Vermelho» (1961) ve «Viças Secas» (1963). Daha sonraki yıllarda yaptığı filimlerden bazıları bütün dürüstlüklerine rağmen ticarî düzeyle kalmaktan kurtulamadı. Filim çalışmaları arasında, gazetecilik ve kısa filim yapımcılığı ile ilgilendi. Dos Santos ayrıca kendisinin isim babası olduğu Cinema Nôvô akımının öbür ünlü yönetmenleri ile de işbirliği yaptı. Onların filim çalışmalarına çeşitli biçimlerde katıldı. Örneğin Glauber Rocha'nın «Baravento» suna, Leon Hirzman'nın «Pedreira de São Diego» suna ve «Maiores» suna.

BARRAVENTO

Yönetmen : Glauber Rocha, Senaryo : Luiz Paulino Dos Santos, Görüntü : Tony Rabatoni, Müzik : Washington Bruno de Silva, Kurgu : Nelson P. dos Santos. Oynayanlar : Aldo Texeria, Antonio Luiz Sampaio, Luiza Maranhão. Siyah-beyaz, 90 dakika, Brezilya, 1961.

OS FUZIS

Yönetmen : Roy Guerra. Senaryo : Roy Guerra. Yapım yılı : 1963. 1964 Berlin filim festivali ikincisi.

Türk Gölge Oyunu Karagöz Üzerine

Bugün adına Karagöz dediğimiz Türk Gölge Oyununun, Türklerin eski dini olan Şamanilikle çok yakın ilgisi olduğu artık açıkça görülmekte. Hatta daha da gerilere giderek bundan ikibin dörtyüz sene evveline ait buluntularda bile bu oyunun izlerine tesadüf ediliyor : Osmanlı padişahlarının atalarının türediği Kayı boyunun yurdu olan Altay dağlarındaki Pazyryk Mağarasında bulunan ve İsa'dan önceki dördüncü, beşinci asırlara ait olduğu ileri sürülen kalıntılar arasında, dört ayaklı, iri kanatlı ve insan başlı bir tasvir için Londra'daki British Museum'un Doğu uzmanları R.D. Barnett'le W. Watson, «Askı üstündeki hayalî Sphynx ve diğerlerinin garip ve hayalî üslubu, herşeyden ziyade, Türklerin gölge oyunu figürlerinin atalarından biri olduğu inancını verir (1)» diyor.

Selçuk Padişahı Birinci Alaaddin Keykubadın Konya civarında Beyşehir'de 1222'de yaptırdığı Kubadabat sarayı duvar çinileri kalıntıları arasında da dört ayaklı, kanatlı bir insan başlı çini levhaları var.

Bizim Karagöz oyunumuzda da Hint ve Bali gölge oyunlarında olduğu gibi, Türlü türlü cadılar, sihirbazlar, küpe binmiş yılan kamçılı, yılan saçlı, alevdilli cadılar, ifrite binmiş cinler vardır .Bütün bunlar Şamanî ve Budist toplumların dinî gösterileridir.

Hindistan, Malezya, İndonezya, Japonya ve Çin gibi Şamanizmin ve Budizmin yaygın olduğu bütün Asya ülkelerinde, dinî mahiyette gölge oyunları vardır. Asya ve Pasifik adaları Şamanîlerinin, özellikle Bali Adası halkının dinî geleneklerine göre, tarihin çok eski zamanlarında, iki Şaman, büyük, keten bir perde kurup arkasına geçerek, konuştuğu hareket eden kendi gölgelerini aksettirmek suretiyle, «Biz sizin atalarınızın ruhlarıyız, siz yeni kuşakları aydınlatmaya geldik.» diyerek dinî ve ahlakî muhaverelere girmişler. Git gide bu muhavedeler dinî ayinler haline gelmiş ve perde ardından insan yerine, deriden insan figürleri yaparak onları oynatmaya başlamışlar; bundan da bildiğimiz gölge oyunu doğmuş. Bugün hâlâ o memleketlerde, özellikle küçük Bali adasında din adamları tarafından aynı maksatla gölge oyunu oynatılmaktadır (2).

Selçuk Türkleri de onbirinci Asra kadar Şamanî, hatta Budist oldukları için, Bir şamanî Türk geleneği olan Gölge Oyununu Anadolu'ya getirmişlerdir. Bir onyedinci asır Osmanlı bilgini olan Evliya Çelebi Devlet adamlarını yetiştiren Enderun Mektebi öğrencisiyken, Saray Musahibi ve Döndüncü Muradın Hayal (yani Karagöz) oyuncusu olan Mehmet Çelebi'den dinlediği bu gerçeği açıkça belirtmektedir :

Sultan Alaaddin Keykubadın (1219 — 1237) sa'isi (habercisi) olan Hacı İvâd Yörkçe Halil, Bizans İmparatorunun Habercisi Kıptî Karagöz Bâli ile Selçuk sarayında buluştukları zaman şakalaşırlarmış. Bir gün Hacı İvâdın, Mekkeyle Medine arasında, haydutlar tarafından öldürölüp Huneyn Vadi-sinde gömüldüğü haberi Selçuk sarayına gelince, herkes üzülmüş ve «Hacivatla Karagözün biri biriyle mübahase ve mücadelelerini o zamanın pehlivanları hayal-i Zille koyup oynatırlardı.» diyen Mehmet Zillî Evliya Çelebi, Onüçüncü asır Türk padişahı Selçuklu Alaaddin Keykubattan evvel de gölge oyununun Türkiye'ye getirilmiş olduğunu açıkça belirtiyor.

Oyunun bu iki esas kişisinin karakterlerini anlatırken Hacı İvâd için «Peyk-i Resul-ül-lah» (yani Peygamber Ulağı); Karagöz için de, «İstanbul Tekfurunun Sâisi» (yani postacısı) «bir mir-i sahip-kelam, ayyar-ı Cihan bir Kıptî idi (yani bol sözlü bir kişi ve dünyanın hiylecisi bir Kıptî idi).» diyor. Karagözcü esnafınca Pirleri sayılan Şeyh Küşteri (Ölümü 1398) -bu kayda göre- Karagözle Hacivadı görmüş olamaz, fakat onları perdenin iki esas

(1) Illustrated London News, January 1, 1955.

(2) Out of an ancient shamanistic performance in which the ancestors were brought to this world in the form of shadows to communicate with their descendants came the shadow - play; a performance by marionettes that cast their shadow on a screen and are manipulated by a mystic story - teller

karakteri haline getirip Şamanîlikten kalma bu Türk oyununa İslamî bir hüviyet vermiş olabilir.

Nureddin Sevin.

As the popularity of the shadow - play grew, it became stylized theatre witre a moral lesson, but it has never lost its mystic function. «Theatre in Bali, by Miguel Covarrubias, Theatre Arts Monthly, August 1936, p. 630.

MUSTAFA GÜRSEL / KISA FİLİMLER

1944 yılında İstanbul'da doğmuş olan film yapımcısı Mustafa Rasim Gürsel, orta ve yüksek öğrenimini Robert Kolej'de Edebiyat Dalında tamamlamış, sonra gittiği Amerika'da ise Ohio State Üniversitesinde Tiyatro ve Televizyon Yönetmenliği ve University of Southern California'da da Sinema Yönetmenliği üzerine iki ayrı «Master of Fine Arts» diploması almıştır.

İlk defa 1960'da oyuncu olarak sahneye çıkan Gürsel, 1964'den itibaren yönetmen olarak çalışmış; Kolej'deki son yıllarında özellikle Türk yazarlarının başka tiyatrolarda oynanmayan oyunlarını sahneye koymakla dikkati çekmiştir. Bunlar arasında Aziz Nesin'in **Bir Şey Yap Met**, Vüsat O. Berner'in **İhlamur Ağacı** adlı oyunları ve Türk folklorunu sahneye uygulama çalışmaları yer alır.

Yönetmen ve öğretim görevlisi olarak Ohio'ya giden Gürsel iki yıl içinde on dört oyun yönetmiş, sonra geçtiği California'da ise Film Endrüstrisinde çalışmalarına devam etmiştir. 1971'de genç film yapımcıları arasında yapılan bir yarışmada birincilik kazanarak «Cinema Circulus» armağanını kazanmıştır. Özellikle yönetmen ve montajcı olarak görev aldığı filmler çeşitli festivallerde derece almıştır. Film yapımcılığına memleketinde devam amacıyla Türkiye'ye dönen Gürsel evli ve bir çocuk babasıdır.

Gösterilecek filmler :

1. The Lift (Asansör) Siyah Beyaz ... 8 dakika

Amerikan toplumunda makine ve insan arasındaki mücadeleyi hicveden bu film 1972 yılının en başarılı filmlerinden biri olarak seçilerek «Cine» Gümüş Ödülünü kazanmış ve Amerika'yı temsilen Edinburg, Cannes, ve Moskova'da gösterilmiştir. Senaryoyu yönetmen Robert Zemeckis ile beraber yazan Gürsel filmin montajını yapmıştır.

2. Ribbons in Space (Uzayda Kordelalar) Renkli ... 10 dakika

Los Angeles'lı heykeltıraş David Herschler'in paslanmaz çelikle yaptığı çalışmalarını tanıtmak üzere Wexler Film Şirketi tarafından yapılan bu belgesel film özellikle montaj yönünden dikkati çekmiş, çeşitli Sanat Festivallerinde derece almıştır.

3. Fire and Rain (Yangın ve Yağmur) Renkli... 30 dakika

Her yıl Indianapolis'de yapılan 500 milli otomobil yarışını belgeleyen bu

film Amerikan televizyonu için yapılmıştır. W.A. Blanchard'ın yönettiği filmin görüntü ve ses montajlarını Gürsel yapmıştır.

4. A Field of Honor (Şeref Sahası) Renkli ... 15 dakika

Vietnam savaşı neticesi sinir hastası olan bir gencin öyküsünü anlatan bu film Amerikan toplumunu hicvetmektedir. Senaryoyu yönetmen Robert Zemeckis ile beraber yazan Gürsel filmin oyuncu kadrosunu kurmuş, asistan yönetmenliği ve montajını yapmıştır. Broadway Film Festivalinde ikincilik alan film ayrıca Edinburgh, Atlanta ve Chicago festivallerinde gösterilmiştir. Kısa metrajlı Konulu Film dalında bu yılki Oscar'a aday olarak gösterilecektir.

SERGİLER :

FOTOĞRAF SERGİSİ :

MAĞRİP / MİCHEL CEGRETİN / 10 — 24 ARALIK

MİCHEL CEGRETİN

«Mağrip» fotoğraf sergisinin sanatçısı Michel Cégretin, 1929 yılında Fransa'nın Saincaize kentinde doğmuştur. Yüksek öğrenimini Dijon, Lyon ve Paris Üniversitelerinin Edebiyat fakültelerinde yapan Cégretin, Dijon Lisesi'nde Ecole Normale'e Hazırlık sınıfı öğretim üyesi olarak görev almıştır. Bu yıl, İstanbul Üniversite Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne öğretim üyesi olarak atanan Cégretin, 1970 yılından bu yana fotoğrafla uğraşmaktadır. İlk sergisini geçen yıl Dijon (Fransa) da 130 eserle açmıştır.

TAHTA BASKI — GRAVÜR VE FOTOĞRAF SERGİSİ / SABİHA ERENGÖNÜL GÜÇLÜ

24 ARALIK — 12 OCAK

Sabiha Erengönül Güçlü

1943 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve liseden sonra Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nu bitirdi. Güzel Sanatlar eğitimi sırasında Avusturya'da fantastik Realizm okulunu kuranlardan Anton Lehinden'in öğrencisi oldu.

1967 yılında Türk halı ve kilim etüdları yaptı. 1968-69 öğretim yılını İspanya Dışişleri bakanlığının bursuyla İspanya'da geçirdi. Bu arada İspanya halk el sanatları ve folklorunu izledi. Aynı zamanda El Parado müzesinde Goya etüdları yaptı. Ayrıca Almanya'da bulunan R — B — K grubunun aktif üyesi seçilerek sergiler düzenledi. Grubun derlediği sergilerle yapıtları dünyanın bir çok ülkelerinde gösterildi.

Almanya, Ankara, Antalya, İspanya, İzmir ve İstanbul'da kişisel sergiler açtı.

GERÇEK SİNEMA

Aralık sayısı çıktı. Bir sinema olayını açıklıyoruz : Taşkesti Çalışmaları Japon Sinemasında Yeni Sol Fotoğrafçılık Literatürüne kısa bir bakış.

ARALIK AYI PROGRAMI

5 Aralık Perşembe	Bütün Seanslar	Sergey Yesenin / Serguei Yesenin / Sergey Urusevski
6 Aralık Perşembe	14.00 — 19.00 16.30	Dört Tank Adamı I / Four Men And Dog / Konrad Nalecki Dört Tank Adamı II / Four Tank Men And Dog / Konrad Nalecki
7 Aralık Cuma	Bütün Seanslar	Kuru Hayatlar / Vidas Cecas / N. P. Dos Santos
8 Aralık Cumartesi	Bütün Seanslar	Dört Tank Adamı I ve II / For Tank Men And Dog / Konrad Nalecki
9 Aralık Pazar	14.00	Çocuk Filimleri
11 Aralık Salı	14.00 — 19.00 16.30	Dört Tank Adamı II/ Four Tank Men And And Do g/ Konrad Nalecki Dört Tank Adamı I / Four Tank Men And Dog / Konrad Nalecki
12 Aralık Çarşamba	Bütün Seanslar	Sergey Yesenin / Serguei Yesenin / Sergey Urusevski
13 Aralık Perşembe	Bütün Seanslar	Avusturalya'da çalışan, dürüst yakışıklı bir gencim, Memleketlim olan bir kızla evlenmek istiyorum. Bello, Onesto, Emigrato Australia, Spose-rebbe Compaesana İllibata / Luigi Zampa
14 Aralık Cuma	14.00 — 16.30 16.30	Kuru Hayatlar / Vidas Secas / N.P. Dos Santos Karagöz (Hazım Körmükçü 1933) — Kahveci Güzeli / Muhsin Ertuğrul
15 Aralık Cumartesi	Bütün Seanslar	Karagöz (Hazım Körmükçü 1933) — Kahveci Güzeli / Muhsin Ertuğrul

16 Aralık Pazar	14.00	Çocuk Filimleri
18 Aralık Salı	Bütün Seanslar	Kısa Filimler / Mustafa Gürsel
19 Aralık Çarşamba	14.00 — 16.30 19.00	Kırık Testi / Der Zerbrochene Krug/ Gustav Ucicky Toprak Ana / Memduh Ün
20 Aralık Perşembe	14.00 — 16.30 19.00	Söz Savunmanındır / Der Verteidi- ger Hat Das Wert / Warner Klinger Kırık Testi / Der Zerbrochene Krug/ Gustav Uucicky
21 Aralık Cuma	14.00 — 16.30 19.00	Genç Richter /Der Jugend Richter / Paul Verhoven Bahar Rüzgârı / Pookie / Alan J. Pakula
22 Aralık Cumartesi	14.00 16.30 — 19.00	Genç Richter / Der Jugend Richter / Paul Verhoven Cemile / Djamila / İrina Poplavska- ya
23 Aralık Pazar	14.00	Çocuk Filimleri
25 Aralık Salı	Bütün Seanslar	Cemile / Djamila / İrina Poplavs- kaya
26 Aralık Çarşamba	Bütün Seanslar	Barravento / Glauber Rocha
27 Aralık Perşembe	Bütün Seanslar	Barravento / Glauber Rocha
28 Aralık Cuma	14.00 — 16.30 19.00	Os Fuzis / Roy Guerra Ulzana / Ulzana's Raid / Robert Aldrich
29 Aralık Cumartesi	Bütün Seanslar	Os Fuzis / Roy Guerra
30 Aralık Pazar	14.00	Çocuk Filimleri

sunar film le altın yılınızı yaşayın...

dünya listelerinde
yarışan
filmler

İLETİMLERİMİZ

ANKARA BÖLGESİ	ADANA BÖLGESİ
ERNE FİLM Müşafca Cad. No 10-C Kızılay ANKARA Telefon 12 21 373-graf. Enk. Fim	DOĞAN FİLM Zinc Pazarı Bulvarı No. 54A No. 45 Telefon 5-28 35 58 73 ADANA
İZMİR BÖLGESİ	KARADENİZ BÖLGESİ
ECİ SUNAR FİLM Halkçıya Bulvarı No. 40 Tel: 33 115 - 32444	HOŞR. FİLM Dev. Çaldıran Çarşıları Tel. 36 46 SAMSUN

1973-74 YILINDA
EN GÜZEL LİSTESİ
KE YARISHAYA HAZIRIZ

sunar film le altın yılınızı yaşayın...

DILLINGER
GANGSTERLER KRALI

YONT: JOHN MILIUS
WARREN GATES
Clay Luchman
Ben Johnson

DEVLERİN YARIŞI

And hope to die

YONT: RUSSELL ROBERTS
J. LOUIS TRINTIGNANT
ROBERT RYAN
Leo Masaney
Aldo Ray

STAD DELİLERİ

LES CHARIOTS
Maurice Kelly — Gerard Croce

kankı balta
Who slow aunts Rap?

YONT: CURTIS HARRINGTON
MARK LESTER
SHELLEY WINTERS
Ralph Richardson

sen ve ben

Cécile et Rosa's

YONT: CLAUDE SAUTET
YVES MONTAND
ROMY SCHNEIDER
Samy Frey

harlem'in babası
Godfather of Harlem

YONT: LARRY COHEN
HAIL CEASAR
Fred Williamson

siyahı şeytan
Sun Screen is a sin

YONT: LUTHER DOWLING
JIM BROWN
Richard Widmark
Quentin Tarantino

9 yüzlü hafiye

YONT: CLIFF OWEN
Och: You are awful,
but I like you.

Dick Emery
Dorren Rossini
Renée Fryer

BEKLENEN adam
the expected man

YONT: MICHELE LUPO
KIRA DOUGLAS
GIANLUIGI GEMELLI
Pierluigi Colletti

heyecan korku

